

Κόσμος ιδωμένος μέσα από το σατιρικό γυαλί

> «Γυάλινος κόσμος» του Τέννεσση Ουίλλιαμς από την ΕΘΑΛ

Μετάφραση: Νίκος Σπάνιας (αναθεώρηση: Μάριος Πλωρίτης)
Σκηνοθεσία: Εύης Γαβριλίδης
Σκηνικά/κοστούμια: Έλενα Κατσούρη
Μουσική: Κώστας Κακογιάννης
Σχεδιασμός φωτισμού: Καρολίνα Σπύρου
Παίζουν: Γιάννης Κόκκινος, Ιωάννα Καμμένου, Λιτώ Σαββίδου, Ανδρέας Κούτσουμπας.

Ο Εύης Γαβριλίδης υπογραμμίζει το άρρωστο, το θνησιγενές στοιχείο του έργου. Δε συγκινείται, σχεδόν επικρίνει. Βρίσκει στον Τέννεσση Ουίλλιαμς τον Τσέχοφ, τον Τσέχοφ που ονόμαζε τα έργα του κωμωδίες. Δείχνει πως η πίκρα κι η ειρωνεία μπορούν να συμβαδίζουν.

Ένας από τους μεγαλύτερους ερμηνευτές πιανίστες της εποχής μας, ο Σβιατοσλάβ Ρίχτερ, απαντώντας στην ερώτηση τι σημαίνει να ερμηνεύει κανείς ένα κλασικό μουσικό έργο, είχε πει: «Διαβάστε προσεκτικά την παρτιτούρα, εκεί μέσα είναι γραμμένα όλα». Όταν οι συνομιλητές του επεσήμαναν πως αυτό που είπε δεν εξηγεί ακριβώς την ύπαρξη των διαφόρων ερμηνειών του ίδιου έργου, ο Ρίχτερ απάντησε: «Όλα εκεί μέσα είναι, και αυτά και τα άλλα».

Ο «Γυάλινος κόσμος» του Τέννεσση Ουίλλιαμς δεν θεωρείται πολυεπίπεδο ή κρυπτογραφικό έργο. Η δράση είναι ελάχιστη, οι χαρακτήρες αλληλοπαρουσιάζονται με σαφήνεια, ο λόγος του εσωτερικού αφηγητή περιέχει τη συναισθηματική καθοδήγηση των ερμηνευτών. Ακόμα και η κεντρικά τοποθετημένη στη δομή του έργου συλλογή από γυάλινα ζωάκια επιδρά επιτακτικά στην εικαστική πλευρά και στο φωτισμό, ακόμα και στη μουσική. Οι αισθητικές αξίες που κυριαρχούν συνήθως στις θεατρικές παραγωγές του «Γυάλινου κόσμου» είναι η κρυστάλλινη καθαριότητα, η εύθραυστη λεπτότητα, ο ευάλωτος ψυχισμός, η γλυκιά θλίψη. Το «γυαλί» μεταφέρει τις ιδιότητές του στο ύφος των παραστάσεων, γίνεται ύλη τους. Ο φωτισμός δημιουργεί μαγικά παιχνίδια με τα γυάλινα αντικείμενα, το σπάσιμο ενός απ' αυτά ανάγεται σε συμβολικό δράμα της ηρωίδας. Όλα αυτά, όπως έλεγε και ο Ρίχτερ, είναι γραμμένα στην «παρτιτούρα» του έργου του Τέννεσση Ουίλλιαμς. Πιστεύω ότι αν ανακαλέσετε στη μνήμη σας παραστάσεις του «Γυάλινου κόσμου», η πιο πάνω γενικευμένη περιγραφή βασισμένη στις δικές μου θεατρικές εμπειρίες θα ταιριάζει και στις δικές σας.

Η παράσταση της ΕΘΑΛ δεν ταιριάζει σ'

αυτή την περιγραφή. Τη σκηνοθέτησε ο Εύης Γαβριλίδης. Αν προσπαθούσα να σκιαγραφήσω με λίγα λόγια μόνο τη σκηνοθετική μανιέρα του Εύη Γαβριλίδη, θα μιλούσα πρώτ' απ' όλα για έμφυτο αντιρομαντισμό, για εκ πεποιθήσεως ειρωνεία, για αγάπη προς υφολογικές αμφισβησίες. Θα μιλούσα για έναν υμνητή της θεατρικής συμβατικότητας. Για το συνδυασμό γεν-

ναιοδωρίας και σκληρότητας στο χειρισμό των συνεργατών. Για τις φυσιολογικές ρεπερτοριακές προτιμήσεις, τον Όσκαρ Ουάιλντ, τον Μολιέρο, τον Ντυρενμάτ. Για την αποστροφή του προς τον «ηρωικό» στόμφο (είδατε τι έκανε με τον «Ομηρο»), προς το «υγιές λαϊκό στοιχείο» (όταν ανεβάζει Αριστοφάνη, ή πικρή χολή προσθέτει «Σφήκες», ή παρακμιακό αισθησιασμό-

«Ορνιθες»). Για την αδιαφορία προς τα «μηνύματα», για την προσήλωση στη γνήσια θεατρικότητα.

Τι συμβαίνει όταν ο Γαβριλίδης ανεβάζει το «Γυάλινο κόσμο»;

Ο «Γυάλινος κόσμος» της παράστασης της ΕΘΑΛ είναι κόσμος ιδωμένος μέσα από το σατιρικό γυαλί. Η τρυφερότητα, ο οίκτος, η συμπόνια του συγγραφέα προς τα πρό-

σωπα αυτού του σχεδόν αυτοβιογραφικού έργου υποχωρούν και η αντανάκλαση στο σκηνοθετικό καθρέφτη επιλέγει από το όλο του κειμένου τη διαβρωτική φθορά των ονείρων, τη γελοία πεποίθηση των ηρώων ότι με λίγη προσπάθεια τα όνειρα πραγματοποιούνται και τα σχέδια ολοκληρώνονται. Ο καθρέφτης του σκηνοθέτη ερμηνεύει την αποχή από τη ζωή ως νέκρωση. Η σκηνογράφος της παράστασης Έλενα Κατσούρη σκεπάζει τα πάντα στο σπίτι των Γουίνγκφιλντ με καλύμματα που μοιάζουν με νεκροσάβανα. Η γυάλινη συλλογή χάνει την κεντρική της θέση, χάνει τη μαγική της ομορφιά, όλο το σπίτι γίνεται γυάλινο, ανύπαρκτο. Ο Εύης Γαβριλίδης υπογραμμίζει το άρρωστο, το θνησιγενές στοιχείο του έργου. Δε συγκινείται, σχεδόν επικρίνει. Βρίσκει στον Τέννεσση Ουίλλιαμς τον Τσέχοφ, τον Τσέχοφ που ονόμαζε τα έργα του κωμωδίες. Δείχνει πως η πίκρα κι ειρωνεία μπορούν να συμβαδίζουν. Σύμμαχός του και ο συνθέτης Κώστας Κακογιάννης, η μουσική του συμμερίζεται τις δια-

θέσεις του σκηνοθέτη και καταφέρνει να τις μεταδώσει στο κοινό.

Μ' αυτό το πρίσμα είναι ιδωμένα τα πρόσωπα του έργου, έτσι διδάχτηκαν και οι ρόλοι.

Η Ιωάννα Καμμένου έπαιξε κάποτε σ' ένα πολύ διαφορετικό «Γυάλινο κόσμο». Ο Γαβριλίδης οδηγεί την ηθοποιό στη δημιουργία μιας άλλης Αμάντας. Εφαρμόζει τη μέθοδο της υπερβολής, συνειδητά χρησιμοποιώντας την προσωπική μανιέρα της ηθοποιού, αλλά φτάνοντάς την στα άκρα. Η υπερβολή καλύπτει την απόσταση από το δράμα μέχρι τη σάτιρα. Η ηθοποιός ανάγει τη νεύρωσή της ηρωίδας της στην τρέλα, επικεντρώνεται στο απόλυτο διαζυγίο της με την πραγματικότητα. Αλλά με τσεχοφική και πάλι πικρή ανεκτικότητα

Η Λιτώ Σαββίδου, με μια γλυκύτητα πολύ διαφορετική από κείνη που απέπνεε στο «Μελντεμάκι», παίζει ένα εντελώς ανίκανο να αντέξει την πραγματικότητα και ν' αντιμετωπίσει τον έξω κόσμο σπουργιτάκι. Έχω την εντύπωση ότι η ηθοποιός λυπάται τη μικρή Λώρα και τη σώζει από το σατιρικό γυαλί, προσθέτοντας στη θλίψη δόση αξιοπρέπειας. Η σκηνή της με τον Τζιμ είναι πολύ καλή, καλή σε λεπτομέρειες. Ο Ανδρέας Κούτσουμπας δεν φάνηκε στην πολυκοσμία του «Ομηρου» και των «Χήρων», αλλά ούτε και πίσω από το παραβάν των «Καταραμένων Ποιητών», τώρα όμως έπεισε για τις ικανότητές του. Ο εισβολέας από τον έξω κόσμο. Ο καταστροφέας των ψευδαισθήσεων και των φρούδων ελπίδων, ξαφνικά φανερώνει τα πρώτα συμπτώματα της ίδιας ασθένειας, της διάψευσης των ονείρων, της βαριάς απογοήτευσης, της νέκρωσης. Ο νέος ηθοποιός καταφέρνει να παρουσιάσει τον ήρωά του με κριτική νηφαλιότητα, αλλά και με λυπημένη συγκατάβαση.

Πιστεύω ότι ο τέταρτος του μικρού θιάσου, ο Γιάννης Κόκκινος στο ρόλο του Τομ, δεν είχε ούτε την ηθελημένη υπερβολή, ούτε τη μίξη της σάτιρας και ανοχής των συναδέλφων του. Το παίξιμό του ήταν μονότονο, και στις δύσκολες στιγμές της αφήγησης και της άμεσης αντιμετώπισης του κόσμου, και στις διαλογικές σκηνές.

Δε θα ήταν ενδιαφέρον να δούμε έναν Τσέχοφ από τον Εύη Γαβριλίδη;

ΝΟΝΑ ΜΟΛΕΣΚΗ